

РЕШЕНИЕ

№50

гр. София, 21 юли 2022 год.

ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД на РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ, първо наказателно отделение, в съдебно заседание на осемнадесети март през две хиляди двадесет и втора година, в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: МИНА ТОПУЗОВА

ЧЛЕНОВЕ: ВАЛЯ РУШАНОВА

ТАТЯНА ГРОЗДАНОВА

при участието на секретаря Марияна Петрова и в присъствието на прокурора К. Иванов изслуша докладваното от съдия Рушанова наказателно дело № 85/2022 година и за да се произнесе, взе предвид следното:

Касационното производство е образувано на основание чл. 346, т. 1 от НПК по касационни жалби на защитниците на подс. Ю. Б.С. срещу присъда № 6/01.10.2021г. на Варненския апелативен съд, постановена по внохд № 114/2021г. по описа на същия съд.

В жалбите и допълненията към тях се сочат касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 от НПК, като се сочат подробни доводи в тяхна подкрепа. Обобщено се възразява на годността на обвинението в два аспекта – да се очертаят рамките на обвинението срещу подсъдимата, така че да се даде възможност тя да осъществи адекватна и пълноценна защита, както и като материално-правна конструкция, позволяваща въобще осъждане на подсъдимата за посоченото в обвинителния акт деяние. Оспорва се

аналитичната дейност на съда по отношение на част от гласните доказателствени средства, довела до погрешен извод, че договорите за съвместна сделка всъщност представляват „привидна и прикрита сделка”. Правилното приложение на материалния закон се атакува с доводи, че подсъдимата не е годен субект на престъпление по чл. 283а от НК, както и че по делото отсъства ясно обвинение в какво се изразява неправомерността на поведението ѝ по служба. Освен това се претендира несъставомерност на деянието поради липсата на настъпили имуществени и неимуществени вреди. Генерално се възразява срещу начина на формиране на вътрешното убеждение на решаващия съд, довел до неправилен извод за обективна и субективна съставомерност на деянието.

Иска се отмяна на съдебния акт и връщане на делото за новото му разглеждане от друг състав на апелативния съд.

В съдебно заседание на касационния съд подсъдимата С., редовно призована, не се явява.

Защитниците ѝ поддържат жалбите по всички наведени в тях съображения. Поставят акцент на длъжностното качество на подсъдимата, възможността ѝ въобще да е субект на престъпление по служба и обстоятелството, че се касае до дейност на читалищно настоятелство, действало като колективен орган. Паралелно изтъкват съображения за неправилност на изводите, че договорите за съвместна дейност са били симулативни, като се сочи, че осъдителните изводи на въззивния съд почиват на предположения и на неправилно тълкуване на норми от Закона за читалищното настоятелство, както и на обхвата на упражняваните от подсъдимата правомощия и доколкото в тях се включват контролни такива по отношение изпълнението на договорите за съвместна дейност.

Иска се отмяна на съдебния акт и, с оглед отсъствието на извършено от подсъдимата престъпление, се претендира оправдаването ѝ от касационния съдебен състав. Алтернативно се поддържа искането за отмяна на присъдата и връщане на делото за новото му разглеждане от друг състав на апелативния съд.

Представителят на ВКП дава заключение, че жалбите са неоснователни, а атакуваната присъда е правилна и законосъобразна.

Върховният касационен съд, първо наказателно отделение, след като обсъди доводите в касационните жалби, съображенията на страните и провери атакувания съдебен акт в пределите, очертани от чл. 347 от НПК, намери за установено следното:

С присъда № 260001/08.10.20г., постановена по нохд № 65/2017г., Окръжен съд - Добрич признал подсъдимата Ю.Б. С. за невиновна в това за периода от 06.07.2004 г. до 15.12.2014 г., в гр. Добрич, при условията на продължавано престъпление, в качеството си на длъжностно лице, което заема отговорно служебно положение – председател на Народно читалище "Йордан Йовков – 1870 г." – гр. Добрич да не е изпълнявала служебните си задължения, описани в чл.17, ал. 2, т. 1 от Закона за народните читалища (обн., ДВ бр. 89/22.10.1996 г., изм. в ДВ бр. 68/02.08.2013 г., в сила от 02.08.2013 г.), в Устава на читалището, вписан с решение № 3 093/28.09.2000 г. по ф. д. № 595/1997 г. на ОС – Добрич и в чл. 45 от Устава на читалището, вписан с решение № 4/26.01.2010 г. на ОС – Добрич по ф. д. № 595/1997 г. – да организира дейността на читалището, съобразно закона, устава и решенията на общото събрание, като не контролирала изпълнението на задълженията на "К." ООД, по следните точки от договорите им за съвместна дейност:

- по т. 7: "Да проектира, ремонтира и обзаведе за своя сметка помещенията, предмет на договора, като срокът за изпълнение на СМР да бъде по определен от страните график" и

- по т. 8: "Да определи график за извършване на инвестициите" от договора, сключен на 06.07.2004 г.;

- по т. 7: "Да проектира, ремонтира и обзаведе за своя сметка помещенията предмет на договора" и по т. 8: "срокът за изпълнение на СМР да бъде по определен от страните график" от договора, сключен на 30.03.2007 г.;

- по т. 7: "Да проектира, ремонтира и обзаведе за своя сметка помещенията, предмет на договора" и

- по т. 8: "срокът за изпълнение на СМР да бъде по определен график" от договора, сключен на 17.11.2008 г.;

- по т. 7: "Да осъществи довършителните работи и обзаведе за своя сметка помещенията, предмет на договора, след като има одобрен и съгласуван с читалището архитектурен проект, както и да реконструира и обнови зала " Зорница" в срока на действие на договора" от договора, сключен на 15.12.2009 г., сключени във връзка с даването под наем на 117 кв. метра застроена площ по първите два договора, съответно – на 345, 15 кв. метра застроена площ по вторите два договора, в приземния етаж (сутерена) от сградата на Народно читалище "Йордан Йовков – 1870 г. " гр. Добрич, собственост на Община – гр. Добрич, с цел да набави за "К." ООД и "С.. б."ЕООД облага в размер на 262 937, 52 лева, като от деянието са настъпили значителни вредни последици от имуществен и неимуществен характер за читалището, като тези с имуществен характер са в размер на 611 885, 95 лева и то е свързано с даването под наем на общинска собственост, поради което на основание чл. 304 от НПК я оправдал по предявеното ѝ обвинение да е

извършила престъпление по чл. 283а, т.1 във връзка с чл. 282, ал. 2, пр.1 и второ във връзка с чл. 282, ал.1 във връзка с чл. 26, ал. 1 от НК.

По протест на прокурор при ОП – Добрич било образувано внохд № 114/21г. по описа на Апелативен съд - Варна, финализирано с постановяването на въззивната присъда, предмет на настоящия касационен контрол.

С нея въззивният съд упражнил правомощията си по чл. 336, ал. 1, т. 2 от НПК и, след като изцяло отменил първоинстанционната оправдателна присъда, постановил нова (обратна) присъда, с която подс. С. била призната за виновна и осъдена по предявеното обвинение да е извършила посоченото в обвинителния акт престъпление по чл. 283а, т.1 във връзка с чл. 282, ал. 2, пр.1 и пр. 2 във връзка с чл. 282, ал. 2 във връзка с чл. 26, ал. 1 от НК, от което са настъпили значителни вредни последици за читалището от неимуществен и имуществен характер, последните в размер на 485 171, 37лв, като при условията на чл. 54 от НК ѝ е наложено наказание 3 (три) години лишаване от свобода с изпитателен срок по чл.66, ал.1 от НК в размер на 5 (пет) години, глоба в размер на 3 000 (три хиляди) лева и лишаване от права по чл. 37, ал. 1, т. 6 от НК - да заема обществена длъжност като председател на читалище за срок от 5 (пет) години.

Въззивният съд оправдал подсъдимата по повдигнатото обвинение относно размер на вредните последици от имуществен характер над сумата от 485 171, 37лева.

Произнесъл се по веществените доказателства.

Жалбите на защитниците на подсъдимата са основателни, макар и не по всички наведени в тях доводи и искания.

I. Неоснователно се претендира, че въззивният съд се е произнесъл по недопустим въззивен протест, чието допълнение е станало не в процедурата

по чл. 323 от НПК по указание на съдия в първоинстанционния съд, а значително след изтичане 7-дневния срок за допълването им по чл. 323, ал.1, т.1 от НПК.

Възражението е било отправено пред решаващия съд, който с основание го е преценил като неоснователно.

По настоящето производство не се е стигнало въобще до осъществяване на процедурата по администриране на протеста по чл. 323 от НПК, тъй като в съобщението за изготвяне на мотивите до ОП – Добрич не е указан срок за изготвяне на допълнението към протеста, който да е изпълняем, респ. да се явява преклузивен за прокурора. При отсъствие на посочен срок, в който е следвало да се депозира процесуалния документ, трудно защитима е тезата, че въззивният съд е бил сезиран с просрочено допълнение към протеста. Решаващо за валидността на протеста, в настоящия случай е, че първоинстанционната присъда е била сезирана с въззивен протест, в който подробно е отправено оплакване за неправилност на оправдателната присъда и е направено изрично искане за осъждане на подсъдимата по предявеното с обвинителния акт обвинение.

II. С обжалваната пред настоящата инстанция въззивна присъда Варненският апелативен съд възприел почти изцяло (с малки отклонение по отношение размера на вредните последици) фактите, посочени в обвинителния акт, като е проследил хронологията на събитията, основаването на народното читалище, промяната в органите му на управление, начина на тяхното функциониране, съобразно нормите на Закона за народните читалища (обн. ДВ бр.89/1996г.), сградният му фонд и неговата собственост и каква част от него (сградният фонд) е била отдавана под наем, с какви договори в 16 – годишен период, считано от 1998г. до 2014г година.

Специално внимание е обърнато на статута на Народно читалище „Йордан Йовков”, както и на статута на неговия председател – като член на настоятелството и като обем на изпълняваните от него дейности по представителството, организацията, ръководството на текущата дейност, сключването на трудовите договори и отчетността на читалището.

Пространно са проследени и характеристиките на сградния фонд, чието управление от страна на подсъдимата, в качеството и на председател на читалищното настоятелство, е довело, според фактите в обвинението, до значителни вредни последици (неимуществени и имуществени) за читалището.

Относно конкретно реализираното от подсъдимата поведение въззивният съд е приел за несъмнено изяснено, че подсъдимата С. е изпълнявала длъжността председател на НЧ „Йордан Йовков”, считано от 14.02.2001г. до 27.09.2016 година.

Дейността на народното читалище, представителните и управителните е предмет на законова регламентация в Закона за народните читалища (обн. ДВ 89/1996г.), както и с отделните устава на читалището, подробно посочени в обстоятелствената част на обвинителния акт и в мотивите на атакувания съдебен акт.

В кръга на служебните функции на подсъдимата, съгласно чл.17, ал.2 от ЗНЧ и устава на читалището, се включвали такива по: а) организацията на дейността му, съобразно закона, устава и решенията на общото събрание; б) представителството на читалището; в) правото му да свиква и ръководи заседанията на настоятелството и да председателства общото събрание; г) по ръководството на текущата дейност на читалището (отм. - ДВ, бр. 42 от 2009 г.); д) задължението да отчита дейността си пред настоятелството; е) по

сключването и прекратяването на трудовите договори със служителите съобразно бюджета на читалището и въз основа решение на настоятелството.

Изяснено е също, че в периода от 1998г., народното читалище отдавало под наем различни имоти, част от сградния фонд, предоставен му от Община – Добрич за безвъзмездно ползване. Въззивният съд е обърнал внимание на обстоятелства, които спорно могат да се оценят като такива относими към предмета на доказване по чл.102 от НПК – напр. за отдаването под наем на книжарница с наемател „В.” ЕООД; на магазина за сувенири, както и на офис.

Детайлно са проследени обстоятелствата по предоставянето под наем на приземния етаж от едноетажната сграда на читалището на бул. „25-ти септември” в гр. Добрич, с цел получаване на приходи за читалището, започнали още през 1998г. и финализирали с първия сключен по време договор (24.03.1998г.) за предоставяне на инкриминираните помещения (голяма концертна зала и обслужващите я обслужващите я фойета, гардеробни и стълбища срещу различни задължения на наемателя – „ЕТ „М.” относно:

- ремонт, обзавеждане на залата и срок за въвеждане на експлоатация;
- за редовно плащане на наем с уговорен гратисен период, уговорен между страните в договора;
- за извършване на реконструкция на наетите помещения за сметка на наема, след изрично съгласие на председателя на НЧ, като всички направени трайни подобрения трябвало да останат в полза на наемодателя след изтичане на десет години от подписване на договора;
- за връщане на наетите помещения на читалището след изтичане на 10 годишния период на договора за наем

Като съществена клауза било отбелязано, че читалището имало право едностранно да го развали при просрочие или при неизпълнение, на което и да било задължение от страна на наемателя за срок по-голям от 45 дни.

След това съдът проследил обстоятелствата по правоприемството на наемателя от „И.“ООД, сключването на анекс (01.09.99г.) към първоначалния договор за наем, с „К.“ООД, свързаните с тях физически лица, извършените до 2000година от наемателя - „К.“ООД строително - монтажни работи, удостоверени в различни счетоводни документи- фактури, настъпилите междуременно промени в управителните органи на читалището и проверителната комисия и в крайна сметка – провеждането на Общо събрание на 145 члена на читалището, на което подсъдимата С. била избрана за председател на читалището.

Подробно очертаната фактология, относима към отдаването под наем на инкриминираните помещения, отделните наематели, състава на проверителната комисия, отчетените строително-монтажни дейности в периода до 2000 година, начина на избор на подсъдимата като председател на читалището, „криминалните апетити“ на св. И. Д. и Д. Д. и данните в показанията на св.Ч., че поради манипулация от тяхна страна на членове на Общото събрание на членовете на читалището се е стигнало до избора на подсъдимата, както и какво е премълчавала тя в отделните отчети, отсъствието на контрол – счетоводен и друг, съвсем не допринася до юридическата прецизност на съдебния акт. Дори и най - повърхностният преглед на същия води до извод, че решаващата инстанция далеч е надхвърлила рамките на дължимото обсъждане, спирайки се на въпроси, които, в един по-широк контекст, могат дори да повдигнат въпроса за справедливостта на процеса, поради тенденциозното и основано на недопустими предположения извеждане на фактология, която може и да има

значение за доказване на обективната и субективната съставомерност на деянието, но това значение е убегнало на решаващия съд и не е посочено в мотивите на съдебния акт. Впрочем, обяснимо съдържанието на мотивите е такова, доколкото в преобладаващата си част, то е напълно съответно на обстоятелствената част на обвинителния акт.

Предхождащата инкриминираната дейност на подсъдимата фактология относно договорите за наем, сключени от друг председател на читалището и изпълнението на клаузите по тях от наемателя и неговите правоприменници, би могла да се интерпретира успешно в аспекта на субективната страна на деянието, но всъщност подобно изложение в мотивите отсъства. Това само по себе си рефлектира на качеството на съдебния акт, а дали констатирания порок следва да се оцени като съществено процесуално нарушение, ще стане реч по - нататък в настоящето решение.

Изяснено е по делото, че в качеството си на председател на читалището, подсъдимата е сключила 4 бр. договори за съвместна дейност с „К. ” ООД, като във всеки от тях са били включени клаузи за дължими от дружеството действия.

Срещу предоставянето за търговски нужди на дружеството на помещения в сутерена на сградата на читалището и запазване на възможността читалището да осъществява културната си дейност само в зрителната зала с прилежащите ѝ помещения, дружеството поело задължения в различните периоди да: 1) проектира, ремонтира и обзаведе за своя сметка помещенията, предмет на договора след одобрен и съгласуван с читалището и съответните институции архитектурен проект, със срок на изпълнение на СМР по определен от страните график; 2) съгласува с читалището размера на необходимите инвестиции за извършването на СМР и графика за тяхното изпълнение.

В инкриминирания период (06.07.2004г. до 15.12.2014г.) график за посочените по горе дейности не е бил определен.

От обективна страна съдът е приел, (проследявайки пунктуално дейностите, договорите, сроковете, изпълнението на СМР и преотдаването под наем на помещенията за всяка отделна година от 2004г., 2005г., 2006г., 2007г., 2008г., 2009г., 2010г., 2011г., 2012г., 2013г., 2014г. - л. 167-178 от нохд № 114/21г. на ВНАС), че подсъдимата е извършила вмененото ѝ престъпление по служба, при стопанисването на общински имот, тъй като бездействала по контрола на изпълнението на посочените клаузи по договорите. Добавил е още, и че, въпреки тяхното неизпълнение, „...тя не предприела действия и по разваляне на договорите...”.

Идентично - за договора от 7.11.2008г. (трети по ред), след като очертал задълженията на „К.”ООД, апелативният съд посочил, че „...Подсъдимата не извършила никакви контролни действия и не предприела активност да предложи на читалищното настоятелство разваляне на договора” (вж. л. 170 на гърба от внохд № 114/21г. на ВНАС).

По – нататък съдът отново е пояснил (вече по отношение на последния договор за съвместна дейност от 15.12.2009г. и при подробното проследяване на промяната в персоналия състав на Проверителната комисия при читалището и отношенията на „К.” ООД и техните наематели в инкриминираните помещения, както и при данните за промяна в договора, поради невъзможност на „К.” да изпълни поетите ангажименти и заместването му като страна от трети субект - „В.” ЕООД), че престъплението на подсъдимата се изразява в това, че тя не предприела действия за прекратяването му, а след заместването на „К.” ООД с друга страна – и в това, че настоятелно продължавала с бездействието си по разваляне на договора за съвместна дейност и тристранното споразумение. Обърнато е

внимание и на оспореното от нейна страна писмо от кмета на Община – Добрич (през 2011 г.) с даден 7-дневен срок за уведомяване на предприети действия в тази насока, т.е. на факта на знанието ѝ, че институциите са запознати с проблема при стопанисване на сградата и нейните помещения, както и с тези, произтичащи от действията на читалищното настоятелство.

След това съдът подробно е проследил фактите по различни сигнали до областния управител по повод дейността на читалищното настоятелство, довели в крайна сметка до назначаване на комисия за проверка, а по-късно и до разпоредена от страна на прокуратурата данъчна ревизия, приключила с констатации за данъчни задължения по ЗКПО за данъчните периоди от 2006г. до 2010 година.

При обсъждане на фактологията до 2014г. в мотивите към съдебния акт отсъства констатация за конкретно поведение – действие или бездействие на подсъдимата, като са описвани такива на други правни субекти, на различни правни основания, макар и по отношение имущественото състояние на читалището.

При извършената касационна проверка, настоящият състав на ВКС констатара, че въззивният съд е дал неправилен прочит на обвинението, довел и до неправилен и твърде обобщен поглед по предмета на доказване. Многословието на мотивите, съдържащи ненужна информация, неотнoсима към елементите от обективна и субективна страна на престъплението, за което е била предадена на съд подсъдимата, е изместило фокуса на съдебното обсъждане. Съдът се е концентрирал на безспорно укорими от правна гледна точка бездействия на подсъдимата, продължили над десетилетие, без да се спре всъщност на централния въпрос, поставен пред него - в рамките на фактически и юридическите рамки на предявеното от прокуратурата обвинение извършено ли е деяние, извършено ли е то от подсъдимата,

извършено ли е от нея виновно, представлява ли престъпление и каква е правната му квалификация.

Съдът е бил сезиран с обвинение срещу подсъдимата С. за престъпление по служба, изразяващо се в това, че не изпълнила служебни задължения да организира дейността на представляваното от нея читалище, като не контролирала изпълнението на задълженията на „К.” ООД по 4 бр. договори за съвместна дейност (сключени съответно на 06.07.2004г., 30.03.2007г., 17.11.2008г., 15.12.2009г.) за проектиране, ремонт и обзавеждане за сметка на дружеството наемател на помещения, предоставени в наем на последното, като срокът за изпълнение на СМР да бъде определен по определен от страните график, както и да определи график за извършване на инвестиции и пр., като е осъществила деянието с цел да набави за дружеството наемател – „К.” ООД - гр. Добрич и „Сейфти билд” ЕООД - гр. Добрич облага в размер на 262 937,52 лв., като от деянието са настъпили значителни вредни последици от имуществен и неимуществен характер за читалището, като тези с имуществен характер са в размер на 611 885, 95лв. и то е свързано с даването под наем на общинската собственост.

Като източник на служебните задължения, останали неизпълнени от жалбоподателката, са посочени разпоредбите на чл.17, ал. 2, т.1 от Закона за народните читалища и 2 бр. устави на читалището, вписани с посочени решения по конкретни фирмени дела.

Така очертания от обвинителния акт предмет на необходимите и достатъчни доказателствени усилия от страна на инстанциите по същество, ясно указва, че обвинението срещу подсъдимата е касало неправомерно нейно бездействие по отношение на нормативно определено задължение по организацията дейността на читалището, но обективизирано в отсъствие на контрол на произтичащо от договор задължение на различен правен субект, с

когото читалището е имало гражданско - правни отношения. Освен това, държавното обвинение последователно и ясно е поддържало тезата, че значителните вредни последици включват два компонента: а) вредни последици от имуществен характер, изразяващи се в това, че с подписването на 4 - те договора за съвместна дейност подсъдимата е лишила читалището от възможността да ползва предоставените за ползване помещения и така е пропуснала да реализира приходи в размер на 611 885,95лв, независимо от направените инвестиции от „К.” ЕООД инвестиции в размер на 150 767,05лв.; б) неимуществени вредни последици, изразяващи се в засягане (неспазване) на правила, посочени в нормативните актове, свързани с неизпълнението на задълженията на длъжностното лице – председател на читалище и в създаване на недоверие към дейността на читалищата.

Като се остави настрана парадоксалното смесване на фактите по деянието с фактите на произтичащите от него последици (вж. начина на обосноваване на вредните последици с неимуществен характер), ясно следва да се посочи, че предложената от обвинението конструкция на обвинение срещу подсъдимата в материално – правен аспект не може да обуслови признаването ѝ за виновна и осъждането ѝ по внесеното обвинение, с неговите фактически рамки, по които тя е упражнявала правото си на защита.

Въпреки обема на мотивите, проследили пунктуално развитието на дейността на читалището по предоставянето под наем и/или за ползване в периода от 1998 г. до 2014г. на помещенията в приземния етаж на сградата на читалището, отсъстват ясни съображения по същество на делото. Внимателният анализ на предложената от контролирания съд аргументация, довела до осъждането на подсъдимата, указва на заключение, че съдът не е обмислил внимателно рамките на обвинението срещу подсъдимата за конкретно нейно поведение, по чиято престъпна съставомерност е дължал

съдебното си произнасяне. Отсъствието на мотиви се изразява в липсата на убедителен и обоснован отговор по въпросите относно това в какво се състои престъпното поведение на подсъдимата в рамките на предявеното ѝ обвинение да е бездействала по служба, откъде е произтичало задължението ѝ за контрол на изпълнение на договорите за съвместна дейност и с какво съдържание е било то, в какво се състои обхватът на причинените значителни вредни последици и в частност доколко е допустимо в техния обем да се включат изцяло бъдещи, предполагаеми и възможни приходи, т.е. – възможни и вероятни „пропуснати ползи”.

Разсъжденията относно това какъв е бил действителния характер на 4 - те броя договори за съвместна дейност и че те представлявали „привидна и прикрита” сделка, прикриващи договори за наем и целящи ”изключването на възможността за отчитане на приходи от наеми на търговски обекти, с което се заобикаля съответното данъчно законодателство, както и проблемът по преотдаване на помещенията под наем на трети лица от страна на „К.”ООД, представляват правна оценка по несъмнено изяснените факти, които не се оспорват от страните.

По - важното е обаче, че те биха били релевантни в случай на предявено обвинение, което включва съставомерно поведение на подсъдимата по сключване на процесните договори, а не и за такова, което е последващо – вече свързано с факти по тяхното изпълнение.

Обвинение за деятелност на подсъдимата, свързано със сключването на 4 - те договора за съвместна дейност отсъства, макар и в обстоятелствената част на обвинителния акт прокурорът да се е спрял подробно на фактите по сключването им. При приетия за процесуално издържан и съответен на чл. 246 от НПК обвинителен акт от първоинстанционния съд, решаващо значение за предмета на доказване е имал диспозитива му, в който са били посочени

съставомерните елементи на деянието, които според прокурора са обуславяли неговия престъпен характер – конкретната форма на изпълнителното деяние (неизпълнение на служебни задължения, при отсъствие на контрол), запълващите бланкетния състав нормативни източници на служебните задължения на подсъдимата, съставомерната цел да се облагодетелства „К.”ЕООД и „С. л.”ЕООД и настъпването на значителните вредни последици. Не е необходимо подробно да се припомнят изведените в ТР № 2/2002г., ОСНК принципни положения, че главното предназначение на обвинителния акт е да формулира така обвинението, че да определи предмета на доказване от гледна точка на извършеното престъпление и участието на обвиняемия в него и по този начин да се поставят основните рамки на процеса на доказване и осъществяване на правото на защита. Освен това, вътрешната противоречивост в обвинителния акт, намерила отражение в сериозното разминаване между неговата обстоятелствена част и диспозитива му (относно конкретното противоправно поведение на подсъдимата и обхвата на задълженията ѝ по служба), поставя въпроса за наличието на съществено нарушение на процесуалните правила, довело до нарушаване правото ѝ на защита, което винаги представлява основание за отмяна на съдебния акт. С пълното оправдаване на подсъдимата от настоящата инстанция обаче цитираното нарушение е отстранимо.

Подобно - обвинение (за деяние, дефинирано в чл. 9, ал. 1 от НК – като конкретно действие или бездействие) отсъства и за нейни нарушения на Закона за счетоводството или пък за други бездействия по повод проверка финансовото състояние на „К.” ЕООД. Обвинение липсва и за евентуално съучастие в извършване на някое от престъпленията по гл. VII от Особената част на НК – „ Престъпления против финансовата, данъчната и осигурителната система”.

Следователно – изтъкнатите от въззивния съд пространни доводи за правната природа на сключените от подсъдимата договори, за нарушенията и неверните отразявания на обстоятелства в различни документи, за вероятната цел на сключените договори, са неотносими към същността на конкретния казус.

Въпреки отсъствието на задълбочени доводи относно обективната и субективната съставомерност на деянието, предмет на внесеното срещу подсъдимата обвинение, не се констатира необходимост делото да се върне на въззивния съд поради наличието на основанията по чл. 348, ал. 3, т. 2 от НПК.

Както бе посочено, в рамките на приетите за установени факти и при така повдигнатото обвинение, подсъдимата следва да бъде оправдана напълно.

Извършеното от нея не покрива обективните и субективните признаци на състава по чл. 283а във връзка с чл. 282, ал. 2, пр. 1 и пр. 2 във връзка с чл. 282, ал. 1 във връзка с чл. 26, ал. 1 от НК, за който неправилно е била призната за виновна и осъдена с атакуваната понастоящем въззивна присъда.

Правният статут на народните читалища, условията за членство в тях, структурата и правомощията на техните органи са уредени в специалния Закон за народните читалища, обн. в ДВ бр. 89/22.10.1996 година. Читалищата, по силата на закона, са дефинирани като традиционни самоуправляващи се културно - просветни сдружения в населените места, които изпълняват и държавни културно - просветни задачи, учредяват се с цел задоволяване на културните, образователните и социалните потребности на гражданите. Допустимо е също така, по силата на чл. 3, ал. 3 от закона, да развиват и допълнителна стопанска дейност, свързана с предмета на основната им дейност, в съответствие с действащото законодателство, като

използват приходите от нея за постигане на определените в устава им цели. Народните читалища осъществяват дейността си под правноорганизационната форма на юридически лица с нестопанска цел, като такива притежават свое имущество, персонален субстрат, както и органи на управление.

Преди всичко, вмененото на подсъдимата С. неизпълнение на служебни задължения, по същество не е допуснато.

Кога длъжностното лице не изпълнява служебните си задължения е изяснено в ПлВС № 2/80 по н.д. № 2/80г., като хипотеза, при която длъжностното лице не изпълнява „правно задължение, т.е. бездейства по служба” – деецът не предприема действия, свързани с изискванията на службата. В цитирания тълкувателен акт със задължителен характер е изяснен и обхвата на дължимото от решаващите инстанции съдебно произнасяне. Независимо от вида на изпълнителното деяние и източниците на задълженията и правомощията по служба, съдът е задължен да установи в какво се състои нарушението или неизпълнението на служебните задължения, превишаването на властта или на правата, както и съответния нормативен акт (правилник, наредба, постановление, разпореждане и т. н.) или акт на обществена организация, в които те са посочени. На следващо място, еднозначна и последователна е константната съдебна практика, че източници на действията/бездействията по служба, включително и посоченото „правно задължение” следва да са актове с нормативен характер или от актове на обществена организация. Следователно, съставът на чл. 282 от НК винаги следва да е запълнен с конкретно съдържание, насочено спрямо конкретен адресат - да е посочен източникът на правомерното поведение на длъжностното лице, да е ясен нормативния му характер, да е очертана конкретната проява/бездействие и в какво се изразява нейната

противоправност, разбираана като такава осъществена в разрез с установеното в съответния източник правило за поведение.

Въззивният съд е приел, че подсъдимата С. не е изпълнила си задължения, произтичащи от чл. 17, ал. 2, т. 1 от Закона за народните читалища и уставите на читалището, в частност чл. 45 от Устава, пресъздаващи на практика разпоредбата от специалния закон. Текстът на чл. 17 от ЗНЧ пояснява в какво се изразява длъжностната функция на председателя на читалището, как се избира и мандата му, а в ал. 2 на обсъждания текст - неговите правомощия и в частност - тези по организацията дейността на читалището съобразно закона, устава и решенията на общото събрание; по представителството на читалището; по правото му да свиква и ръководи заседанията на настоятелството и председателства общото събрание; по задълженията му да отчита дейността си пред настоятелството; както и по правомощието му да сключва и прекратява трудовите договори със служителите съобразно бюджета на читалището и въз основа решение на настоятелството.

За да приеме, че подсъдимата не е изпълнила задължението си да контролира изпълнението на договорите за съвместна дейност, като не е осъществила контрол по изпълнението на поетите по тях задължения от „К.“ООД, Варненският апелативен съд е приел, че „длъжността на подсъдимата като председател е най-висока в служебната йерархия на читалището”, като освен ръководно – разпоредителни, тя е осъществявала и организационно - управленски действия по чл. 26а от ЗНЧ. Служебната дейност на председателя включвала и възможността му да е оперативно самостоятелен в организацията на читалището, към която следва да се причислят и контролни правомощия във връзка с допълнителната стопанска

дейност на НЧ, регламентирана в чл. 3, ал. 3 от ЗНЧ, обхващаща инкриминираните четири договора за съвместна дейност.

ВКС категорично не се съгласява с дадената от въззивния съд интерпретация на посочените норми и заключението, че организационните функции на подсъдимата са включвали точно такива и по ръководство и контрол на дейността на читалището и свързаните с нея договори с други субекти. Внимателният прочит на посочените от прокурора, запълващи бланкетната диспозиция на нормата по чл. 282 от НК, източници на задължения – конкретната разпоредба на чл. 17 от ЗНЧ и дублиращите я текстове от уставите на читалището, не предпоставят подобно заключение, тъй като са твърде общи и без конкретно съдържание, относимо именно към контролни и/или ръководни функции на касаторката. Друг е въпросът, че подкрепянето на направеното заключение с аргумент, изводим от текста на чл. 26а от ЗНЧ е крайно неубедително, тъй като в посочената разпоредба са регламентирани съвсем различни задължения на председателя на читалището – за предложения и за отчет в определен срок пред кмета на общината за обсъждането им от общинския съвет.

На следващо място, включените в обхвата на обвинението разпоредби на чл. 17, ал. 2, т. 1 от Закона за народните читалища и уставите на читалището, в частност чл. 45 от устава не съдържат нито изисквания за правилното осъществяване на съответната дейност или изисквания за съответната длъжност, а единственото задължение за определено действие, което предвиждат е за представянето на отчет пред общото събрание на читалището от страна председателя му.

Нито прокурорът, нито въззивният съд са счели за необходимо да обмислят два въпроса в контекста на заявеното от тях като престъпно поведение на подсъдимата, които са останали извън правното обсъждане на

конкретния казус, но несъмнено имат значение за преценката по въпроса кой е възможния субект, носещ отговорност за управлението на сградния фонд на читалището и респ. за умишленото злоупотреба, която се претендира от държавното обвинение, протекла в продължителен период от време.

Първо – съгласно специалния закон (Закона за народните читалища – обн. ДВ 89/22.10.1996г.), подсъдимата не е сред органите на читалището, а разполага само с организационни и представителни функции.

Органи на читалището, съгласно текста на чл. 12 от закона са общото събрание, настоятелството и проверителната комисия, а техните правомощия – включително и по свикване, провеждане и пр., са изчерпателно регламентирани в закона.

Второ, контролът за дейността на органите на читалището и лицата, натоварени с организационни и представителни функции (председател и секретар) е законов прерогатив на проверителната комисия (вж. чл.18, ал.3 от ЗНЧ).

Правомощията по изпълнение на дейностите на читалището са от изключителното правомощия на читалищното настоятелство (вж. 16, ал.1 от ЗНЧ). Напълно пренебрегнати от съда са останали обективните данни, че съгласно правилника за работа на настоятелството (чл.6) именно читалищното настоятелство, като колективен орган, следи за правилното изпълнение на взетите решения и осъществява контролни функции.

Следователно, макар и като председател на читалището и читалищното настоятелство, в обхвата на служебната дейност и функции на подсъдимата не са се включвали нормативно уредени задължения по контрол на изпълнението на договор с трети гражданско - правен субект. Законът е предвидил други механизми за преодоляване на бездействието ѝ по повод продължаващото с години ползване на процесните помещения от „К.“ООД,

но те е следвало да се упражнят от управителните и изпълнителните органи на читалището. Освен това, обвинението за контрол по изпълнение на договорите за съвместна дейност е надградено от въззивния съд, счел че подсъдимата освен че е следвало да контролира изпълнението на договорите, не е изпълнила служебното си задължение да пристъпи и към тяхното разваляне. Като се остави настрана проблема, че така всъщност въззивният съд е осъдил подсъдимата по непредявено обвинение, по същество следва да се подчертае, че развалянето на един договор винаги представлява правна възможност (не и задължение) за изправната страна по него и то само, след като тя е преценила, че не е налице интерес от продължаване действието му. Във всички случаи обаче решението за разваляне на договора е от компетентност на друг орган (изпълнителен или върховен, съобразно правилника за дейността на читалищното настоятелство и специалния закон, уреждащ отделните правомощия на органите на читалището), а не еднолично на подсъдимата.

В обобщение е необходимо да се посочи, че още от обвинителния акт е заложена юридическата несъстоятелност на вмененото на подсъдимата обвинение. Служебните задължения на едно длъжностно лице (независимо от структурата, в която осъществява дейността си по служба) по естеството си могат да са с различен обхват и съдържание, поради което ясното им отграничаване при обвинение за престъпление по служба по раздел II, гл. VIII от НК, е от решаващо значение не само за ефективното упражняване на защита, но и за очертаване на предмета на съдебното произнасяне. Действията по сключването на един договор се различават от действията на страните по неговото изпълнение (вкл. и контрола по изпълнение) и още повече – от предприемането на действия на изправната страна по прекратяване на действието му или пък развалянето му. Така посочените три

отделни групи поведение не са равнозначни нито от гледна точка на оценката им като факти, нито от гледна точка на правното им обмисляне в контекста на въпроса извършено ли е престъпление в какво точно се изразява то. Затова смесването им както в обвинителния акт, така и от контролирания съдебен състав, е неправилно, поради което неправилно е и заключението му, че фактите по обвинението позволяват осъждането на подсъдимата по внесеното срещу нея обвинение за престъпление по служба.

Варненският апелативен съд е констатирал наличието и на останалите задължителни елементи на престъплението по чл. 283, т.1 във връзка с чл. 282, ал. 2 от НК, един от които е пряката причинна връзка между деянието и инкриминираните вредни последици, елемент от които са тези с имуществен характер и изразяващи се в пропуснати ползи – читалището да получи приходи от наем от помещенията в едноетажната сграда на бул.“ 25 - ти септември“ № 44 общо в размер на 485 171.37лв без ДДС.

Известно е, че пропуснатата полза се дефинира като неосъществено увеличаване на имуществото на кредитора. (вж. ТР 3/2012г. на ВКС, ОСГТК).

Спорният въпрос за правната възможност въобще „пропуснатите ползи“ да са елемент от вредните последици по чл. 282, ал. 2 от НК е получил кратък отговор от Варненският апелативен съд с позоваването на две решения на ВКС. При внимателния им прочит се установява, че:

а) едното от тях (Р. № 372/2015г. по н.д. №1098/2014г. на ВКС, II н.о.) е изцяло неотнормирано към разглеждания казус и начина на формиране на „значителните вредни последици“ като елемент от обективната страна на престъплението;

б) във второто от тях (Р. 616/98г. по н.д. № 560/97г. на ВКС, II н.о.) макар и да се допуска възможността в обхвата на вредните последици да се включат и „пропуснати ползи“, ясно е посочена и конкретната частна

хипотеза за това - само при отпускане на банкови кредити и доколкото неполучените лихви върху кредита са дължими и които са могли, но не са били получени - т.е. при доказаната сигурна възможност за получаване на съответната полза.

Фактическите обстоятелства, изяснени по делото, съвсем не позволяват обаче категоричен извод, че пропуснатата полза от нереализираното в период от над 10 години евентуално отдаване на помещенията под наем при условията на пазара в инкриминирания период, са именно приетите на базата на счетоводните и икономически експертизи приходи от наем в размер на 485 171. 37лв без ДДС. Само при доказаната възможност за увеличаване имуществото на читалището, а не при такава, основана на логически предположения за закономерното настъпване на евентуалното и възможно, респ. хипотетично увеличение на имуществото (както е в настоящия случай), би могло да се стигне до включване на съответната пропусната полза в размера на вредните последици.

Дори и при процесуалната възможност обаче за обмисляне на съставомерност на извършеното на база настъпването единствено на настъпилите неимуществени вредни последици, то при отсъствието на извършено изпълнително деяние от подсъдимата в рамките на предявеното обвинение, отново не може да се постигне осъждането ѝ, както неправилно е заключил по същество въззивният съд.

Единствено по съображения за пълнота е необходимо да се посочи, че приетите за установени фактически положения и в частност тези, по които подсъдимата е упражнявала правото си на защита - в контекста на предявеното срещу нея обвинение – не позволяват преквалифициране на дейността ѝ в по-леко наказуемите състави на чл. 219, ал. 1 и ал.2 от НК и чл. 220 от НК. Първо, поради отсъствието на фактически обстоятелства за

неизгодност на договорите за съвместна дейност (чл. 220 от НК), второ - поради недоказания характер и размер на щетата и при трайната съдебна практика, че в нея не се включват пропуснатите ползи (чл. 219, ал.1 и ал. 2 от НК) и на последно място - поради отсъствието на факти в обвинението относно бездействието на подсъдимата спрямо лица, по отношение на които е упражнявала контролни служебни правомощия (по чл. 219, ал. 2 от НК).

Правилното приложение на материалния закон към изяснените факти по конкретно реализираното от подсъдимата поведение е изисквало въззивният съд да приложи правомощието си да потвърди постановената от първоинстанционния съд оправдателна присъда. Като не е сторил това, той е приложил неправилно закона, поради което е допуснал съществено нарушение по чл. 348, ал. 1, т. 1 от НПК. Отстраняването му обаче не изисква връщане на делото на предходната инстанция, тъй като касационният съд сам може да оправдае подсъдимата С. по обвинението, по което е била призната за виновна и ѝ е наложено наказание от Варненският апелативен съд.

В оправдателната си част и в частта, касаеща произнасянето по веществените доказателства, въззивният акт следва да бъде оставен в сила.

С оглед изхода на делото - оправдаването на жалбоподателката, ВКС отстранява нарушенията, заявени в касационната жалба, както и тези, които служебно е констатирал.

С оглед на това и на основание чл. 354, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 24, ал. 1, т. 1 от НПК, Върховният касационен съд, първо наказателно отделение

Р Е Ш И:

ОТМЕНЯВА присъда № 6/01.10.2021г. на Варненския апелативен съд, постановена по внохд № 114/2021г. по описа на същия съд в осъдителната ѝ част, в частта относно налагането на наказание и приложението на чл. 66, ал. 1 от НК.

ПРИЗНАВА подсъдимата Ю. Б. С. за НЕВИНОВНА в това за периода от 06.07.2004 г. до 15.12.2014 г., в гр. Добрич, при условията на продължавано престъпление, в качеството си на длъжностно лице, което заема отговорно служебно положение – председател на Народно читалище "Йордан Йовков – 1870 г. " – гр. Добрич да не е изпълнявала служебните си задължения, описани в чл.17, ал. 2, т. 1 от Закона за народните читалища и в устави на читалището - да организира дейността на читалището, съобразно закона, устава и решенията на общото събрание, като не контролирала изпълнението на задълженията на "К." ООД, по договорите им за съвместна дейност, сключени във връзка с даването под наем на помещения от сградата на Народно читалище "Йордан Йовков – 1870 г. " гр. Добрич, собственост на Община – гр. Добрич, с цел да набави за "К." ООД и "С. б."ЕООД облага в размер на 262 937, 52 лева, като от деянието са настъпили значителни вредни последици от имуществен и неимуществен характер за читалището, като тези с имуществен характер са в размер на 485171, 37 лв., поради което на осн. чл. 304 от НПК я оправдава по обвинението да е извършила престъпление по чл. 283а, т.1 във връзка с чл. 282, ал. 2, пр.1 и второ във връзка с чл. 282, ал.1 във връзка с чл. 26, ал. 1 от НК.

Оставя в сила присъдата в оправдателната ѝ част и в частта относно произнасянето по веществените доказателства.

Решението не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: